

ПАХМАН Семен Вікентійович

ахман Семен Вікентійович (27.04.(9.05)1825 р., Одеса — 29.11.(11.12)1910 р., Санкт-Петербург) — український і російський правознавець, доктор цивільного права.

Син професора римського права. Закінчив 1840 р. Одеську гімназію і 1843 р. повний курс юридичного відділення Ришельєвського ліцею. У тому ж році поступив на юридичний факультет Московського університету, який закінчив із ступенем кандидата прав 1845 р. У 1846—1848 рр. — викладач правознавства у Тульській гімназії. З 1848 р. — ад'юнкт кафедри енциклопедії та історії правознавства Ришельєвського ліцею. У 1851 р. захистив у Московському університеті дисертацію на ступінь магістра цивільного права «О судебных доказательствах по древнему русскому праву преимущественно гражданскому в историческом их развитии». 1852 р. перейшов у Казанський університет на посаду ад'юнкта кафедри законів державного благоустрою та благочиння (поліцейське право) і того ж року отримав ступінь доктора цивільного права за рукописну працю «De dominio privato nec non publico apud Romanos historica commentatio». З 1853 р. екстраординарний професор, а з 1856 р. ординарний професор. З 1854 р. працював на кафедрі енциклопедії законознавства, а з 1856 р. на кафедрі цивільного права та судочинства. У 1858—1866 рр. С. В. Пахман викладав у Харківському університеті спочатку на кафедрі поліцейського, а з 1862 р. на кафедрі цивільного права. Надалі до 1876 р. обіймав у Санкт-Петербурзькому університеті кафедру цивільного права та судочинства, беручи також постійну участь у багатьох законодавчих комісіях.

Викладав також в Олександрівському ліцеї та Училищі правознавства — найбільш привілейованих навчальних закладах Росії того часу. З 1882 р. сенатор Російського сенату, входив до складу цивільного касаційного департаменту (1884—1896 рр.) і загального зібрання Сенату (з 1896 р.). Деякий час працював у комісії по створенню нового російського цивільного уложення.

С. В. Пахман приділяв значну увагу опрацюванню питань теорії права та галузевих дисциплін. Він вважав, що право виражає міру свободи, яка складає його основу. Правознавство, в свою чергу, вивчає право не з точки зору інтересу, а саме з точки зору міри, величини, обсягу. Вчений критично оцінював позиції австрійського правознавця Ієринга, який розглядав право, «як захищений інтерес». На думку С. В. Пахмана, змішування соціологічного розуміння права з юридичним призводить до плутанини в поняттях і розчиненню правознавства в суміжних науках. Але це не означає, що право не слід розглядати як організований засіб захисту інтересів через створення прав і відповідних їм правовідносин. Таким чином, С. В. Пахман виступав проти ототожнення права з інтересом, підкреслюючи, що поки інтереси не урегульовані правом, вони ще не набули юридичного значення.

Особливістю наукової творчості вченого є органічне поєднання досліджень проблем галузей права і відповідних наук з розробкою загальних теоретико-методологічних проблем про сутність права, його співвідношення з правознавством, про методологічний фундамент для дослідження конкретних правових явищ, про співвідношення норми права і правовідносин тощо.

С. В. Пахман — представник догматичної юриспруденції, захисту якої присвячена його доповідь «О современном движении в науке права», проголошена на щорічному засіданні юридичного товариства при Санкт-Петербурзькому університеті в 1882 р. Він визнавав законність існування поруч з догмою права філософської теорії права, що спирається як на загальнолюдські прагнення та ідеї, так і на дані «побутової історії права». С. В. Пахман заперечує можливість зведення догми до рівня мистецтва, існуючого в інтересах застосування права.

Догма права — самостійна наукова галузь. Її завдання — вивчення загального формально-логічного устрою юридичних інститутів, незалежно від їх побутового змісту.

С. В. Пахман був почесним членом Санкт-Петербурзького, Казанського, Харківського та Новоросійського університетів, а також університету св. Володимира у Києві.

Найбільш відомі, крім згаданих, наукові праці С. В. Пахмана: «О значении личности в области гражданского права» (СПб, 1883 р.); «Обычное гражданское право в России. Юридические очерки». Т.І.—ІІ. (СПб., 1877—1879 рр.); «История кодификации гражданского права» (СПб., 1876 р.).

Літ.: Пахман // Энциклопедический словарь изд. Брокгауза и Ефрона — Т. 45; Гредескул Н. А. Пахман Семен Викентьевич // Юридический факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805—1905). — Х., 1908; Гольмстен А. Х. К пятидесятилетию учебной деятельности С. В. Пахмана // Журнал Санкт-Петербургского юридического общества. — 1896. — №5; Скрипилев Е. А. Пахман Семен Викентьевич // Антология мировой правовой мысли в пяти томах. — Т. 4. — М., 1999; Касяненко Ю. Я. Пахман Семен Викентьевич // Юридична енциклопедія. — Т. 4. — К., 2002.

Нижче подаються уривки з праці «О современном движении в науке права»¹.

Тимошенко В. І.

¹ Друкується за виданням: Пахман С. В. О современном движении в науке права. — Санкт-Петербург, 1882. — С. 3—45.